

Nuorten juominen vähentynyt, usein humaltuminen ei

SALME AHLSTRÖM – LEENA METSO – EEVA LIISA TUOVINEN

Nuorten alkoholin käyttö on lisääntynyt Suomessa usean vuosikymmenen ajan. Vauhti on vaihdellut. Suurten alkoholipoliittisten muutosten jälkeen kasvuvauhti on ollut kova, taloudellisten laskukausien aikana taas hitaampi. Eurooppalaisen koululaistutkimuksen (ESPAD) tulokset osoittavat, että vuosina 1995–1999 tupakan ja alkoholin käyttö eivät enää lisääntyneet 15–16-vuotiaiden keskuudessa, huumeiden kokeilut sen sijaan kaksinkertaistuivat (Ahlström & al. 1999). Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan nuorten tupakkakokeilut ja humalajuominen ovat vähentyneet viime vuosina 14-vuotiaiden poikien ja tyttöjen sekä 16-vuotiaiden poikien keskuudessa, mutta eivät 16-vuotiaiden tyttöjen ja 18-vuotiaiden keskuudessa (Rimpelä & al. 2003). Aikuisiin kohdistuvassa huumeityselyssä vuonna 2002 nuorimman ikäryhmän eli 15–19-vuotiaiden keskuudessa kannabista kokeilleiden osuus oli suunnilleen samalla tasolla (17 %) kuin vuonna 1998 (Hakkarainen & Metso 2003).

Vuonna 2004 turistialkoholoin tuontikiintiöt EU-maista poistuvat ja Virosta tulee Euroopan unionin jäsen. Halvan alkoholin hankinnan mahdollisuus Virosta lisääntyy, ja Suomessakin saataan alentaa alkoholijuomien veroja tuntuvasti. Hinnanalennusten voidaan olettaa lisäävän nuorten alkoholin käyttöä. Sen vuoksi on tarpeen analysoida, minkälainen on nuorten päihteiden käytön tilanne ennen hinnanalennuksia.

Eurooppalaisen koululaistutkimuksen (ESPAD) aineiston avulla analysoimme nuorten päihteiden käytön muutoksia yksityiskohtaisesti vuosina 1995, 1999 ja 2003. Tutkimme, kuinka suuri terveydellinen tai muu riski nuoren mielestä aiheutuu eri tavoin eri päihteitä käytettäessä. Selvitämme, arvioivatko nuoret oman alkoholin käyttönnsä suuremmaksi vai pienemmäksi kuin ikätovereidensa. Lisäksi tutkimme, ovatko nuorten alko-

holijuomien hankintatavat muuttuneet, kuinka monelle nuorelle on tarjottu huumeita ja kuinka moni heistä on kokeillut huumeita. Vuoden 2003 tuloksia voidaan verrata vuonna 2007 kerättävään uuteen aineistoon, jolloin saamme kuvan alkoholin hinnanalennusten vaikutuksista nuorten alkoholin käyttöön.

Aineistot

Ensimmäinen ESPAD-aineisto kerättiin keväällä 1995 yhteensä 23:ssa Euroopan maassa, toinen keväällä 1999 yhteensä 30 maassa ja kolmas keväällä 2003 yhteensä 35 maassa. Vuonna 1995 tutkimuksen kohdejoukkona olivat vuonna 1979 syntyneet koululaiset, vuonna 1999 vastaavasti vuonna 1983 syntyneet koululaiset ja vuonna 2003 vuonna 1987 syntyneet koululaiset eli 15–16-vuotiaat. Suomessa kyseinen ikäluokka on peruskoulun 9. luokalla

Aineiston keruussa on Suomessa kaikkina vuosina käytetty ositettua ryväsoitannaa. Ositteet muodostettiin alueen, kaupungistumisasteen ja vuonna 1995 myös kielen mukaan. Kustakin ositteesta poimittiin satunnaisesti koululuokat ja kysely tehtiin kaikille valittujen luokkien oppilaille yhden oppitunnin aikana. Oppilaat sulkiivat itse vastauksensa kirjekuoriin tunnistamattomuuden takaamiseksi. Vuoden 1995 aineistosta poistettiin jälkikäteen oppilaat, jotka eivät olleet syntyneet vuonna 1979, ja vastaavasti vuoden 1999 aineistosta ne, jotka eivät olleet syntyneet vuonna 1983, sekä vuoden 2003 aineistosta ne, jotka eivät olleet syntyneet vuonna 1987.

Vuosina 1995 ja 1999 pääkaupunkiseudun oppilaat olivat yliedustettuina, koska haluttiin varmistaa vertailumahdollisuus pääkaupunkiseudun ja muun maan välillä. Vuonna 2003 otoskoko

Taulukko 1. Perustietoja Espad-aineistoista

	1995	1999	2003
Luokkien lukumäärä	121	177	200
Vastanneiden lukumäärä	2 161	3 109	3 321
Vastaus-%	92	90	92

suurennettiin, joten yliedusta ei tarvittu. Vuonna 1995 myös ruotsinkieliset oppilaat olivat yliedustettuina, mutta koska erot ruotsinkielisten ja suomenkielisten oppilaiden välillä osoittautuivat vähäisiksi, seuraavina vuosina tästä asetelmasta luovuttiin ja ruotsinkielisiä oli mukana otoksessa suhteessa ruotsinkielisten kokonaismäärään. Joidenkin ryhmien yliedustus aiheuttaa sen, että koko maan tuloksia laskettaessa havainnot on painotettava vastaamaan ryhmän todellista kokoa. Vuosina 1995 ja 1999 käytettiin ositekohtaisia painoja.

Suomessa käytännöllisesti katsoen kaikki oppivelvollisuusikäiset ovat peruskoulussa. Otoksehikkoon eivät kuuluneet esim. vammaisille tarkoitettut erityiskoulut, joissa on noin 2,4 prosenttia peruskoululaisista. Kaikkina vuosina kyselyyn vastanneista peruskoulun 9. luokan oppilaista viisi prosenttia ei kuulunut tavoiteltuun ikäkohorttiin, koska he olivat aloittaneet koulunsa nuorempina tai vanhempina kuin 7-vuotiaina tai jääneet luokalle. Vastaavasti voimme olettaa, että saman verran eli viisi prosenttia kohdejoukosta jäi tavoittamatta sen takia, että he eivät olleet 9. luokalla.

Koululaiskyselyissä aineiston laatuun vaikuttaa oppilaiden lukumäärän ja vastausprosentin lisäksi myös koulujen/luokkien lukumäärä, koska on mahdollista, että saman luokan oppilaat ovat joissakin asioissa samankaltaisempia kuin eri luokkien oppilaat.

Taulukossa 1 on esitetty otosten perustiedot. Vuonna 1999 mukana oli enemmän luokkia ja myös oppilaita kuin vuonna 1995 ja vastaavasti vuonna 2003 enemmän kuin vuonna 1999. Kaikkina vuosina kieltäytynyt koulu korvattiin toisella samasta ositteesta satunnaisesti valitulla koululla. Vuonna 1995 kieltäytyneitä kouluja oli enemmän kuin vuonna 1999. Toisaalta vuonna 1999 poissaoloja oli hieman enemmän kuin vuonna 1995, joten vastausprosentti jäi vuonna 1999 vähän alhaisemmaksi kuin vuonna 1995. Vuonna 2003 kieltäytyneitä kouluja oli kuusi ja

yksi koulu vastasi liian myöhään. Vuonna 2003 vastausprosentti oli 92 kuten vuonna 1995.

Vuonna 2003 kysymykset olivat pääosin samoja kuin vuonna 1999 ja 1995. Vuonna 1999 lomakkeeseen lisättiin muutama oma kysymys, kuten esimerkiksi alkoholin hankintaa koskeva kysymys, joka sitten vuonna 2003 toistettiin. Pienistä eroista huolimatta vuosien 1995, 1999 ja 2003 aineistot ovat vertailukelpoisia.

Tulokset

Tupakkakokeilut vähentyneet, säännöllinen tupakointi ei

Kuviossa 1 kuvataan nuorten tupakoinnissa tapahtuneita muutoksia vuodesta 1995 vuoteen 2003. Niiden nuorten osuus, jotka ovat kokeilleet tupakointia, on vähentynyt merkittävästi. Osuus oli 77 prosenttia vuonna 1995 ja 70 prosenttia vuonna 2003. Sen sijaan päivittäin tupakoivien osuus on pysynyt samana; vuonna 2003 osuus oli 24 prosenttia. Tyttöjen ja poikien keskuudessa tupakkakokeilut olivat yhtä yleisiä.

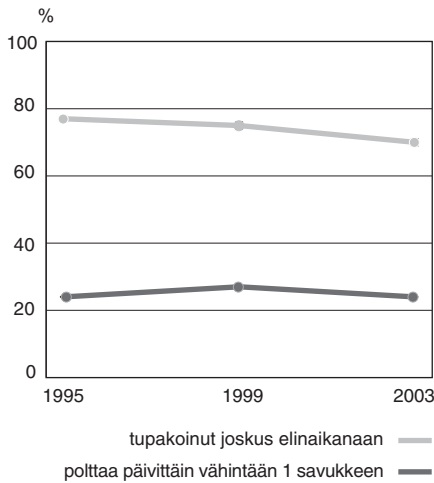
Nuuskaa joskus elinaikanaan käyttäneitä oli 21 prosenttia vuonna 2003. Pojista nuuskaa oli kokeillut 33 prosenttia ja tytöistä 11 prosenttia. Valtaosa tytöistä oli kokeillut nuuskaa kerran tai kaksi, kun taas pojista 8 prosenttia oli käyttänyt nuuskaa useammin kuin 40 kertaa elinaikanaan.

Humalakokeilut vähentyneet, usein humaltuminen ei

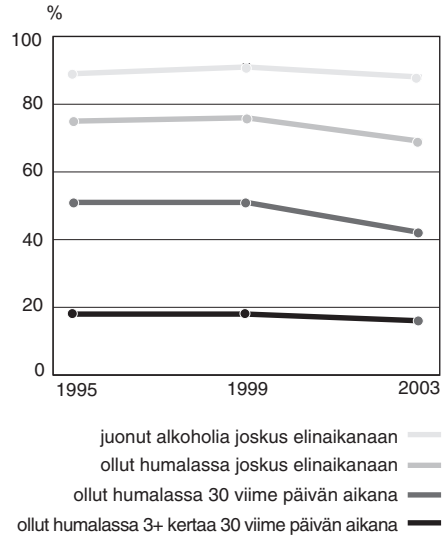
Alkoholia joskus kokeilleiden osuus ei muuttunut vuosina 1995–1999, mutta väheni hieman vuosina 1999–2003 (kuvio 2). Joskus elinaikanaan humaltuneiden nuorten osuus ei vähentynyt ensimmäisen ja toisen tutkimusvuoden välillä, mutta väheni merkittävästi vuodesta 1999 vuoteen 2003. Aivan samanlainen on tulos, jos tarkastellaan humaltumista viimeksi kuluneiden 30 päivän aikana. Sen sijaan vähintään kolme kertaa 30 viime päivän aikana humalassa olleiden nuorten osuus pysyi koko tutkimusjakson ajan suunnilleen samana.

Vuonna 2003 nuorista 88 prosenttia oli juonut jotain alkoholijuomaa elinaikanaan, 69 prosenttia oli ollut joskus elinaikaan humalassa ja 42 prosenttia oli ollut humalassa 30 viime päivän aikana. Tyttöjen ja poikien keskuudessa ei ollut merkittävää eroa alkoholia ja humalaa kokeilleiden osuuksissa.

Kuvio 1. Tupakointi

Kuvio 2. Alkoholin käyttö ja humala

Huumeiden käytössä ei merkitseviä muutoksia

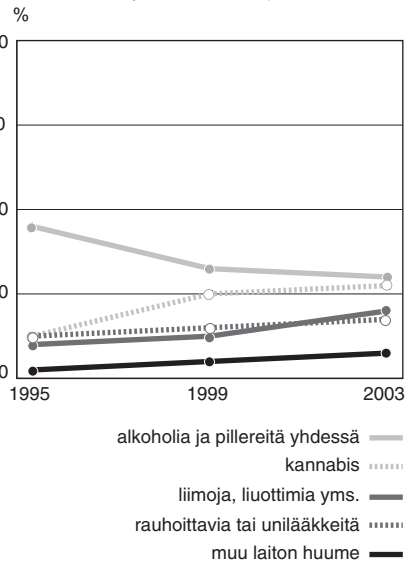
Elinaikanaan jotain laitonta huumetta kokeilleiden nuorten osuus (kuvio 3) kaksinkertaistui vuodesta 1995 vuoteen 1999, mutta ei enää lisääntynyt vuodesta 1999 vuoteen 2003. Vuonna 2003 elinaikanaan jotain laitonta huumetta oli kokeillut 11 prosenttia nuorista. Koska laittomien huumeiden kokeilut ovat yleensä kannabiskokeiluja, kannabista kokeilleiden osuudet kuvaavat myös kaikkien laittomien huumeiden käytön kokeilua. Muita laittomia huumeita kokeilleiden osuus on hyvin pieni. Tyttöjen keskuudessa osuus hieman lisääntyi vuodesta 1995 vuoteen 1999, lähinnä siitä syystä, että muutamat tytöt eri puolilla Suomea olivat kokeilleet poltettavaa heroiinia, ja vastaavasti vuodesta 1999 vuoteen 2003, koska muutamit tytöt olivat kokeilleet ekstaasia.

Alkoholia ja pillereitä elinaikanaan kokeilleiden osuus väheni vuodesta 1995 vuoteen 1999, mutta ei enää vuodesta 1999 vuoteen 2003. Rauhoittavia lääkkeitä tai unilääkkeitä elämänsä aikana kokeilleiden osuus pysyi suunnilleen ennallaan. Liimoja ja liuottimia elinaikanaan kokeilleiden osuus lisääntyi vuodesta 1999 vuoteen 2003 merkittävästi. Tyttöjen keskuudessa alkoholin ja pillereiden kokeileminen yhdessä sekä rauhoittavien lääkkeiden ja unilääkkeiden käyttö ovat yleisempiä kuin poikien keskuudessa.

Alkoholin riskien arviointi muuttumassa valistuksen suuntaiseksi

Taulukossa 2 on esitetty niiden nuorten osuus, joiden mielestä eri päihteiden käyttö sisältää suu-

Kuvio 3. Muiden päihteiden käyttö

ren terveydellisen tai muun riskin. Vuonna 2003 nuorista 65 prosenttia arvioi, että vähintään yhden askin päivässä tupakointi sisältää suuren riskin. Osuus on pysynyt samana koko tutkimusajanjakson. Sen sijaan niiden nuorten osuus, jotka arvioivat, että yhden tai kahden alkoholiannoksen päivittäin juomiseen sisältyy suuri riski, on vähentynyt merkittävästi vuodesta 1995 vuoteen 2003. Vuonna 2003 joka neljäs nuori oli tätä mieltä. Sen sijaan niiden nuorten osuus, jotka arvioivat kuuden tai useamman alkoholiannoksen juomiseen joka viikonloppu sisältyvän suuren riskin, on lisääntynyt koko tutkimusjakson ajan. Vuonna

Taulukko 2. Eri pähteiden käyttöön liittyvä arvioitu riski. Niiden osuus, joiden mielestä riski on suuri, %

	1995	1999	2003
Tupakka			
tupakoi päivässä askin tai enemmän	68	60	65
Alkoholi			
juo yhden tai kaksi alkoholiannosta lähes joka päivä	32	31	26
juo kuusi alkoholiannosta tai useamman joka viikonloppu	30	35	37
Muut pähteet			
kokeilee kerran tai kaksi marihuanaa tai hasista	49	39	32
kokeilee kerran tai kaksi ekstaasia	60	52	43
kokeilee kerran tai kaksi amfetamiinia	57	54	46
kokeilee kerran tai kaksi liimaa yms.	49	45	34
käyttää säännöllisesti marihuanaa tai hasista	91	84	81
käyttää säännöllisesti ekstaasia	89	88	82
käyttää säännöllisesti amfetamiinia	92	91	87
käyttää säännöllisesti liimaa yms.	92	89	79

Taulukko 3. Viime käyttökerralla juodun alkoholin hankintatapa, %

	1999	2003
Ostin itse Alkosta	1	1
Ostin itse elintarvikekaupasta	5	4
Ostin itse kioskista	4	4
Ostin itse huoltoasemalta	1	1
Minulle anniskeltiin baarissa	3	3
Minulle anniskeltiin ravintolassa	2	1
Otin kotoa	8	9
Isä tai äiti osti	11	8
Isä tai äiti tarjosi	9	10
Sisarukset tai kaverit ostivat	36	39
Sisarukset tai kaverit tarjosivat	20	19
Tuntematon henkilö osti tai tarjosi	7	8
Muulla tavalla	13	9
Huom.! Nuori on voinut hankkia alkoholia monella tavalla. Siksi prosenttien summaksi ei tule 100.		

2003 tämä osuus oli 37 prosenttia. Tytöistä suurempi osa kuin pojista arvioi, että kaikkien näiden pähteiden käyttöön liittyy suuri riski.

Laittomien pähteiden ja liimojen käytön riskit arvioidaan aikaisempaa vähäisemmiksi

Vuonna 2003 pienempi osa nuorista kuin vuonna 1995 arvioi, että marihuanan tai hasiksen, ekstaasin tai amfetamiinin käyttö tai liiman yms. haistaminen kerran tai kaksi sisältää suuren riskin. Amfetamiinin ja liimojen osalta muutokset ajoittuvat erityisesti aikavälille 1999–2003. Vuonna 2003 joka kolmas nuori arvioi marihuanan tai hasiksen kokeilun sisältävän suuren riskin ja lähes joka toinen amfetamiinin ja joka kolmas liimojen kokeilun sisältävän suuren riskin. Tyttöjen ja poikien välillä ei ollut eroja.

Myös niiden nuorten osuus, jotka arvioivat edellä lueteltujen aineiden säännölliseen käyttöön liittyvän riskin olevan suuri, on vähentynyt tutkimusjakson aikana. Vuonna 2003 tämä osuus oli muiden aineiden kohdalla noin 80 prosenttia ja vain amfetamiinin kohdalla tätä suurempi. Suurempi osa tytöistä kuin pojista arvioi, että säännölliseen laittomien pähteiden käyttöön ja liimojen haisteluun liittyy suuri riski.

Nuorilla harha ikätovereidensa alkoholin käytön yleisyydestä

Nuoria pyydettiin arvioimaan omaa alkoholin käyttöönsä suhteessa muihin samaa sukupuolta oleviin nuoriin. Sekä tytöistä että pojista 70 prosenttia arvioi samaa sukupuolta olevien ikätovereidensa käyttävän enemmän alkoholia kuin he itse. Yhtä paljon arveli käyttävän 25 prosenttia ja vähemmän viisi prosenttia.

Sisarukset ja kaverit välittävät alkoholijuomia, vanhemmat toiseksi merkittävin väylä

Taulukossa 3 on tiedot siitä, kuinka nuoret ovat hankkineet alkoholijuomansa viime käyttökerralla. Nuorten yleisin keino hankkia alkoholijuomia (39 %) on se, että sisarukset ja kaverit ostavat niitä heille. Seuraavaksi yleisin on se, että sisarukset ja kaverit tarjoavat (19 %). Vanhemmista 10 prosenttia oli tarjonnut alkoholijuomia ja 8 prosenttia ostanut nuorelle alkoholijuomia tämän viime käyttökerran aikana. Vajaa 10 prosenttia nuorista on ottanut alkoholijuomansa kotoa tai ostanut ne joltain tuntemattomalta henkilöltä. Aikavälillä 1999–2003 ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia hankintatavoissa.

Laittomien huumeiden tarjonta

Taulukossa 4 on tiedot siitä, kuinka monelle nuorelle on tarjottu huumausaineita, kuinka moni niistä, joille on tarjottu, on myös kokeillut ja mikä on näiden nuorten osuus koko ikäluokasta. Noin joka neljännelle nuorelle on joskus tarjottu huumeita, 12 viime kuukauden aikana 17 prosentille ja 30 viime päivän aikana seitsemälle prosentille. Runsas kolmannes niistä, joille on tarjottu huumeita, on myös kokeillut niitä. Niiden nuorten osuus, jotka ovat kokeilleet huumeita, on 11 prosenttia koko ikäluokasta. Viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana huumeita on kokeillut ikäluokasta 8 prosenttia ja 30 viime päivän aikana 3 prosenttia.

Yhteenveto ja keskustelu

Alkoholia joskus kokeilleiden osuus ei muuttunut aikavälillä 1995–1999, mutta väheni hieman aikavälillä 1999–2003. Niiden nuorten osuus, jotka olivat humaltuneet joskus elinaikanaan, ei vähentynyt vuodesta 1995 vuoteen 1999, mutta väheni merkittävästi vuodesta 1999 vuoteen 2003. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin muissa tutkimuksissa. Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan humalajuominen ei kuitenkaan vähentynyt 16-vuotiaiden tyttöjen keskuudessa. On ilmeistä, että nuoria ikäluokkia tutkittaessa vajaan vuodenkin ikäero tutkittavissa voi aikaansaada erilaisia tuloksia, koska alkoholinkäyttötavat muuttuvat iän myötä niin nopeasti. Sen vuoksi on tärkeää, että trenditutkimuksissa ikäryhmät, joita verrataan, ovat aivan identtiset.

Vaikka humalakerrat keskimäärin vähenivät, niiden nuorten osuus, jotka humaltuivat usein, pysyi suunnilleen samana. Toisin sanoen vähentymistä on tapahtunut jakautuman toisessa päässä eli niiden keskuudessa, jotka ovat humaltuneet noin kerran kuukaudessa tai harvemmin. Tiedämme, että mitä tiukemmin vanhemmat valvovat nuortensa ajankäyttöä, sitä harvemmin lapset humaltuvat (Ahlström & al. 2002). On siis mahdollista, että vanhemmat, jotka ovat olleet valvonnassaan suhteellisen tiukkoja, ovat tiukentaneet valvontaansa. Sen sijaan vanhemmat, jotka eivät ole valvoneet lastensa ajankäyttöä juuri lainkaan, eivät ole muuttaneet tapojaan. Asennetutkimusten tulosten mukaan hyvin koulutettujen, hyvätuloisten aikuisten asenteet esimerkiksi nuorten alkoholin ostokäytäntöihin ovat tiukentuneet

Taulukko 4. Huumeiden tarjonta ja kokeilu vuonna 2003, %

	Tarjottu	Kokeilleita	Kokeilleiden osuus ikäryhmästä
Elinaikana	27	38	11
12 viime kk:n aikana	17	40	8
30 viime pv:n aikana	7	35	3

aikavälillä 1999–2003 (Ahlström & Österberg, käsikirjoitus). Mahdollisesti juuri nämä vanhemmat ovat alkaneet valvoa myös omien lastensa ajankäyttöä entistä tarkemmin.

Huumekokeilut eivät tarkastelujaksolla 1999–2003 enää lisääntyneet. Tulos on samansuuntainen Pekka Hakkaraisen ja Leena Metson (2003) tuloksen kanssa. Liimojen ja liuottimien kokeilut kuitenkin lisääntyivät merkittävästi vuodesta 1999 vuoteen 2003, ja samana ajanjaksona alkoholin ja pillereiden yhteiskokeilut eivät enää vähentyneet. On ilmeistä, että ennalta ehkäisevässä työssä pitäisi näiden kokeilujen vaarallisuutta jatkuvasti korostaa.

Terveysvalistus näyttää välittyneen nuorille alkoholin osalta aika hyvin. Osa nuorista tietää pienten alkoholiannosten mahdolliset myönteiset vaikutukset ja vastaavasti suurten kertamäärien vaarallisuuden. Muiden päihteiden kokeilun riskien tiedostaminen on vähentynyt nuorten keskuudessa. Muutokset eivät ole yhtä suuria, kun tarkastelun kohteena ovat säännöllisen käytön riskit, mutta suunta on niidenkin kohdalla laskeva, erityisesti marihuanan ja hasiksen sekä liimojen ja muiden haisteltavien aineiden kohdalla. Muiden tutkimusten perusteella tiedämme nuorten asenteiden ennakoivan hyvin käyttökokeiluja. Tämän vuoksi terveyskasvatuksessa tulisi tuoda selkeästi esiin eri huumeiden ja liimojen käytön riskit.

Suuri enemmistö arvioi ikätovereidensa käyttävän enemmän alkoholia kuin he itse. Ilmiö ei ole uusi. Tilanne oli sama 1970-luvun loppupuolella (Ahlström 1982). Emme voi siis syyttää esimerkiksi mediaa. Ilmeisesti kyse on aidosta harhasta. Silloin kun aletaan kokeilla, kuvitellaan tämän käyttäytymisen olevan muille tuiki tavallista, vaikka itse vasta kokeillaan. Olisi kiinnostavaa tietää, esiintyykö samanlainen harha seksuaalikäyttäytymisen alueella. Mutta tässäkin on haaste terveyskasvatukselle. Nuorten keskuuteen tulisi levittää tietoa siitä, että he yleensä arvioivat ikätoverinsa paljon kokeneemmiksi kuin nämä itse

asiassa ovat, ja täten voitaisiin vähentää kuviteltua vertaisryhmän painetta.

Kaikki alkoholin hankintapaikat näyttävät edelleen vuotavan jonkin verran ikärajojen osalta. Kioskit, elintarvikeliikkeet ja baarit vuotavat eniten. Ikärajojen valvontaa tulisi entisestään tehostaa. Se olisi myös selkeä viesti koko yhteiskunnalle, sisaruksille, kavereille ja vanhemmille. Sisarus-ten merkitys on suuri alkoholin saannissa. On haasteellista miettiä, kuinka erityisesti heihin voitaisiin vaikuttaa. Mutta myös vanhemmat hankkivat ja tarjoavat alaikäisille lapsilleen alkoholia.

Muulla tehdyt tutkimukset, joissa on tutkittu vanhempien kotona tarjoamisen vaikutuksia lasten myöhempään alkoholin käyttöön, eivät ole tuottaneet myönteisiä tuloksia (Jackson & al. 1999). Vanhempien sallivuuden on osoitettu vaikuttavan 5. luokan oppilaiden alkoholin käyt-

töön. Koululaiset, joiden vanhemmat sallivat lapsensa juoda alkoholia kotona, käyttivät kaksi kertaa useammin alkoholia 30 viime päivän aikana ollessaan seitsemännellä luokalla kuin lapset, jotka eivät saaneet alkoholia kotona. Yhteys osoitautui yllättävän vahvaksi. Kotona juomisen kokemus ennusti koululaisen alkoholin käyttöä huomattavasti paremmin kuin vanhempien kanssa käyminen lasten kanssa tai vanhempien asettamat säännöt.

Huumetarjonnan on todettu lisääntyneen huomattavasti. Noin kolmannes niistä, joille on tarjottu huumeita, on myös käyttänyt niitä. Lohdullista on, että kaikki ne, joille on tarjottu, eivät ole kokeilleet. Toisaalta kolmannes on suuri osuus. Kuinka voidaan vähentää nuorten halukkuutta kokeilla? Ainakin tarvitaan lisää asiallista tietoa riskeistä.

TIIVISTELMÄ

Salme Ahlström & Leena Metso & Eeva Liisa Tuovinen: Nuorten juominen vähentynyt, usein humaltuminen ei

Alkoholia joskus kokeilleiden osuus ei muuttunut aikavälillä 1995–1999, mutta väheni hieman aikavälillä 1999–2003. Niiden nuorten osuus, jotka olivat humaltuneet elinaikanaan, ei vähentynyt vuodesta 1995 vuoteen 1999, mutta väheni vuodesta 1999 vuoteen 2003. Vaikka humalakerrat vähenivät keskimäärin, niiden nuorten osuus, jotka humaltuivat usein, pysyi suunnilleen samana. Vähenemistä tapahtui vain niiden keskuudessa, jotka olivat humaltuneet noin kerran kuukaudessa tai harvemmin. Huumekokeilut eivät tarkastelujaksolla 1999–20003 enää lisääntyneet, mutta liimojen ja liuottimien kokeilut lisääntyivät. Alkoholin ja pillereiden yhteiskokeilut vähenivät vuodesta 1995 vuoteen 1999, mutta eivät enää vuodesta 1999 vuoteen 2003. Terveysvalistus näyttää välittyneen nuorille al-

koholin osalta aika hyvin. Osa nuorista tietää pienten alkoholiannosten mahdolliset myönteiset vaikutukset ja vastaavasti suurten kertamäärien vaarallisuuden. Muiden päihteiden kokeilun riskien tiedostaminen on vähentynyt nuorten keskuudessa. Muutokset eivät ole yhtä suuria, kun tarkastelun kohteena ovat säännöllisen käytön riskit, mutta suunta on niidenkin kohdalla laskeva, erityisesti marihuanan ja hasiksen sekä liimojen ja muiden haisteltavien aineiden kohdalla. Suuri enemmistö arvioi ikätovereidensa käyttävän alkoholia enemmän kuin he itse. Jo 70-luvun loppupuolella tilanne oli sama, joten kyse lienee aidosta harhasta. Kaikki alkoholin hankintapaikat näyttävät edelleen vuotavan jonkin verran ikärajojen osalta. Sisarus-ten merkitys on suuri alkoholin saannissa, mutta myös vanhemmat hankkivat ja tarjoavat alaikäisille lapsilleen alkoholia. Noin kolmannes niistä nuorista, joille on tarjottu huumeita, on myös käyttänyt niitä.

KIRJALLISUUS

- AHLSTRÖM, SALME: ”Mina kamrater dricker mera än jag.” Uppfattningar om alkoholbruk bland finländska ungdomar. Alkohol och narkotika 76 (1982): 4, 3–8
- AHLSTRÖM, SALME & METSO, LEENA & TUOVINEN, EEVA LIISA: Miten nuorten päihteiden käyttö on muuttunut vuodesta 1995 vuoteen 1999? Yhteiskuntapolitiikka 64 (1999): 5–6, 480–487
- AHLSTRÖM, SALME & METSO, LEENA & TUOVINEN, EEVA LIISA: Mikä lisää nuorten riskiä tupakoida, humaltua ja kokeilla marihuanaa? Yhteiskuntapolitiikka 67 (2002): 5, 423–429
- AHLSTRÖM, SALME & ÖSTERBERG, ESA: Julkaisematon

käsitkirjoitus

- HAKKARAINEN, PEKKA & METSO, LEENA: Huumeiden käytön uusi sukupolvi. Yhteiskuntapolitiikka 68 (2003): 3, 244–256
- JACKSON, C. & HENRIKSEN, L. & DICKINSON, D.: Alcohol-specific socialization, parenting behaviors and alcohol use by children. Journal of Studies on Alcohol 60 (1999), 362–367
- RIMPELÄ, ARJA & LINTONEN, TOMI & PERE, LASSE & RAINIO, SUSANNA & RIMPELÄ, MATTI: Nuorten terveystapatutkimus 2003. Tupakkatuotteiden ja päihteiden käytön muutokset 1977–2003. Aiheita 13/2003. Helsinki: Stakes, 2003.